

mgr Piotr Supryn
DYPLOMOWANY KONSERWATOR
ZABYTKÓW
Dubiskiego 19,
10-752 Olsztyn

Dokumentacja badań stratygrafii warstw malarskich na elewacjach budynku Zespołu Szkół nr 1 w Szczytnie

Dokumentacja chroniona prawem autorskim.

Olsztyn 2022 r.

SPIS TREŚCI

1. Identyfikacja obiektu.....	3
2. Historia.....	3
3. Opis obiektu.....	12
4. Opis stanu zachowania.....	14
5. Badania elewacji.....	15
a/ stratygrafii warstw malarskich.....	15
b/ składu zapraw.....	20
6. Wnioski i wartościowanie.....	21
7. Zalecenia konserwatorskie.....	23
8. Program prac konserwatorskich.....	26
9. Dokumentacja fotograficzna.....	28

1. IDENTYFIKACJA OBIEKTU

Rodzaj obiektu: szkoła

Technika wykonania: budynek wolnostojący, usytuowany u zbiegu ulic Mickiewicza i Konopnickiej. Murowany z cegły ceramicznej, pełnej, licowej. Podpiwniczony. Elewacje w całości tynkowane, z kamiennym cokołem i okładziną z płytek piaskowca wokół wejść. Dach kopertowy z lukarnami, kryty dachówką ceramiczną, holenderką.

Adres obiektu: ul. Adama Mickiewicza 10 (dawn. Königsbergerstraße), 11-400 Szczytno (dawn. Ortelsberg),

Przynależność administracyjna: województwo warmińsko-mazurskie, miasto Szczytno, gmina Szczytno

Czas powstania: przełom XIX-XX w. i ok 1936-1941

Właściciel: Gmina miejska Szczytno

Stan prawny: Obiekt wpisany do Gminnej Ewidencji Zabytków

Kierujący badaniami konserwatorskimi:

mgr Piotr Supryn - dyplomowany konserwator zabytków

2. HISTORIA

Na fotografii Szczytna (dawniej Ortelsbergu), wykonanej w 1914 roku, po bombardowaniu, doszukano się zarysu murów budynku stojącego przy dzisiejszej ulicy Adama Mickiewicza nr 10 (dawniej Königsbergerstraße). Ilustracja jest słabej jakości, lecz można się domyślić, że budynek pozbawiony był dachu i więźby dachowej na skutek działań wojennych. Po I wojnie światowej został odbudowany. Mieściła się w nim szkoła zawodowa (Berufsschule). Początkowo budynek zajmował tylko parcelę wzdłuż dzisiejszej ulicy Mickiewicza nr 10. W tym samym czasie, po drugiej stronie ulicy, wzniesiono nowy budynek browaru i internat zaprojektowany w 1917 roku przez architekta Augusta Wieganda. Przybył on do Szczytna aby wziąć udział w odbudowie po zniszczeniach wojennych. Jego projektu jest też plebania przy kościele WNMP wybudowana w 1916 roku.

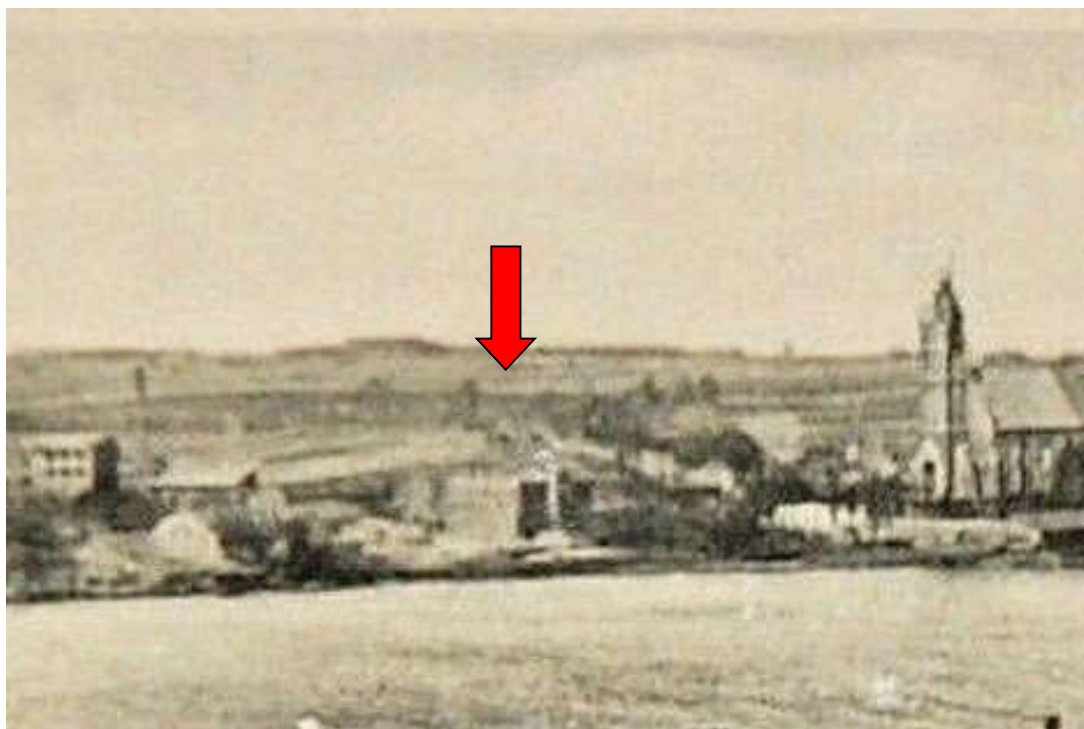
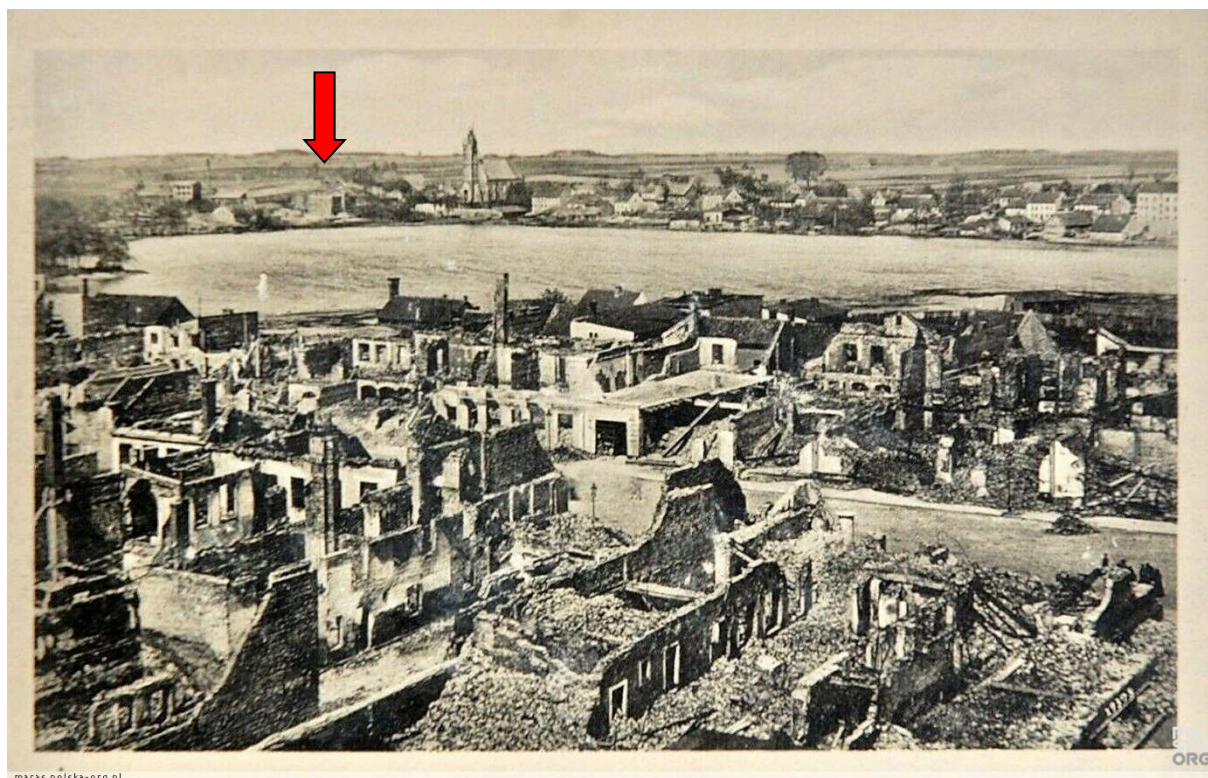
Prawdopodobnie około 1936-1941 szkołę rozbudowano wzdłuż dzisiejszej ulicy Marii Konopnickiej, z przeznaczeniem na schronisko młodzieżowe. Zamieszczone poniżej zdjęcia wskazują, że do ok 1935 lub nieco później istniała tylko część szkoły stojąca przy ul. Mickiewicza. Nie wiadomo w jakim stanie była szkoła po II wojnie światowej. Jednak 22 września 1947 roku otworzono tu Publiczną Szkołę Średnią Zawodową. Naukę w szkole rozpoczęło 77 uczniów. Mieli od 15 do 18 lat i pracowali jako praktykanci u rzemieślników, albo w gospodarstwach domowych. Niektórzy z nich nie byli zatrudnieni zawodowo. Uczyli się w dwóch klasach: wstępnej i pierwszej zawodowej. Do wstępnej przyjęto młodzież, która

Fragment planu Szczecina prawdopodobnie z lat 20-ych XX wieku. Zaobserwować można, że u zbiegu ulic Mickiewicza i Bartnej Strony stoi już szkoła, browar i internat.

nie ukończyła 7 oddziałów szkoły powszechnej. W pierwszym roku nauki przerabiano program szkoły podstawowej i przygotowywano do pierwszej klasy zawodowej. Natomiast w pierwszej klasie znaleźli się absolwenci szkoły powszechnej.

W szkole zatrudnionych było dwóch etatowych nauczycieli: Jan Popowicz i Eugeniusz Stiller, oraz dwóch dochodzących – ks. Władysław Łaniewski i Zenon Manicki. Zajęcia odbywały się po południu, w dwóch salach niskiego parteru budynku Szkoły Podstawowej nr 2 w Szczytnie. Obecnie w budynku mieści się Zespół Szkół Zawodowych nr 1.

Fot. 1, 2 Widok na Szczytno po rosyjskim bombardowaniu w 1914 roku. W głębi, po drugiej stronie jeziora, widoczny jest kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny. Na lewo od wieży budynek szkoły bez dachu.

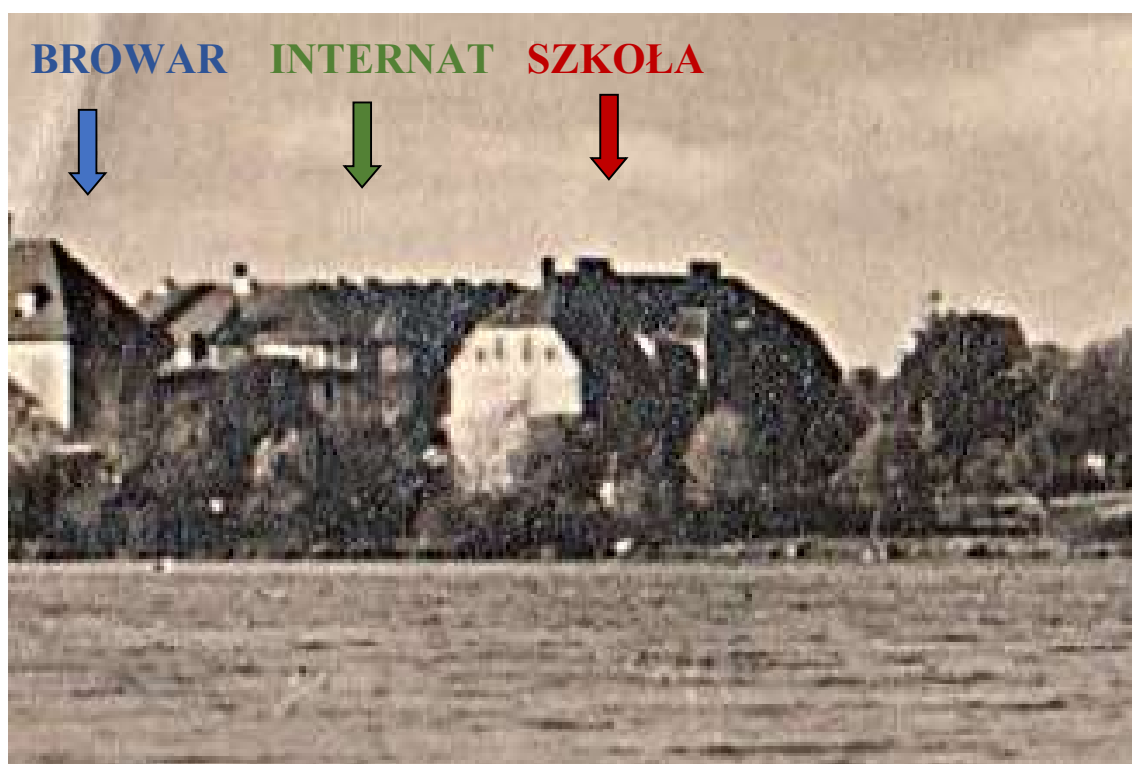
Fot. 3 Widok od strony południowej na kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szczytnie zbudowany w latach 1897-1899. Fotografie wykonano po 1923 r. Strzałką zaznaczona najstarsza część szkoły. Początkowo elewacje miała w kolorze brzoskwiniowym.

Fot. 4 Budynek szkoły po 1923 roku.

Fot. 5 Widok z przeciwnej strony Jeziora Domowego. Wieża kościoła jest już po przebudowie w 1923, kiedy zlikwidowano sterczyny i dodano tarcze zegarowe.

Fot. 6 Widok na szkołę internat i browar około 1925-1935 roku.

Fot 7, 8 Fotografia wykonana w latach 1916-1922. Z lewej strony widoczna szkoła z odbudowanym dachem. Od wschodu widoczny ryzalit wychodzący ponad połac dachu. Elewacje są wyraźnie ciemne (brzoskwiniowe). Z prawej zniszczona w 1914, ostrzałem artyleryjskim, wieża. Odbudowano ją w nieco zmienionym kształcie dopiero w 1923 roku.

Fot. 9, 10 Szkoła w latach 1925-1935. Od strony wschodniej budynek miał duży ryzalit, który później zlikwidowano i zmieniono kształt dachu kiedy dobudowano dłuższe skrzydło.

Fot. 11 Najstarsza znana fotografia, na której widoczne jest już dobudowane skrzydło przy ul. Konopnickiej. Zdjęcie prawdopodobnie wykonano ok 1938-1943 roku.

Fot. 12 Widok na szkołę w latach 20-ych XXI wieku.

Fot. 13, 14 Fotografie pochodzące z kroniki szkolnej, z roku 1984. Zauważyć można, że okna były jeszcze drewniane, dwupoziomowe, dwudzielne, ośmiopolowe. Belka ślepienna miała kształt zbliżony do półwałka. Na elewacji szczytowej (południowej) było już wykute wtórnie wejście do pokoju nauczycielskiego.

Bibliografia

1. Szczytno, przewodnik po historii i zabytkach miasta.
http://89.231.4.135/files/miastoszcztyno_bo/Przewodnik_po_historii_Szczytna.pdf
2. <https://polska-org.pl/7988488,foto.html?idEntity=7512246>
3. <https://polska-org.pl/9111699,foto.html?idEntity=7297062>
4. <https://m.facebook.com/428498410627379/photos/szczytno-ortelsburg-haussee-jezioro-domowe-ma%C5%82e/1194479377362608/>
5. <http://szcztyno-ortelsburg-historia.blogspot.com/2013/09/>
6. Kronika szkolna, rok 1984

3. OPIS OBIEKTU

Zabytkowa część szkoły jest założeniem architektonicznym składającym się z dwóch, różnej wielkości brył. Stoją one na planie zbliżonym do litery L. Wpisane są w zbieg dwóch ulic – Adama Mickiewicza i Marii Konopnickiej. Cały kompleks szkolny murowany jest z cegły ceramicznej, pełnej – licowej. Fundament wzniesiono na zewnątrz z kamiennych ciosów granitowych i cegły, a wewnątrz z cegły.

Mniejsza bryła wzniesiona została na rzucie regularnego prostokąta. Stoi kalenicowo do ul. Mickiewicza. Jest podpiwniczona, dwupiętrowa z użytkowym poddaszem. Murowana z cegły ceramicznej. Dach ma kopertowy, z lukarnami, kryty dachówką esówką. Elewacje są w całości tynkowane, tynkiem wapiennym, nakrapianym. Glify okienne zatarte na gładko. Cokół wykonano z kamieni polnych tzw otoczaków, a wokół okien piwnicznych z cegieł.

Większa bryła stoi wzdłuż ulicy Konopnickiej. Także kryta jest dachem kopertowym. W każdej z połaci dachowej znajdują się małe, drewniane lukarny obite blachą, z wyoblonym daszkiem. Ta część szkoły ma kalenicę niżej. Bryła jest jednopiętrowa, z użytkowym poddaszem. Budynek stoi na stoku, dlatego od południa poziom gruntu jest dużo niżej, równo z posadzką w piwnicy. Zatem okna piwniczne są duże i znajdują się na wysokości, na jakiej zwykle występują okna parterowe. Wszystkie elewacje, są otynkowane tynkiem nakrapianym. Kamienny cokół obiegający dłuższe skrzydło jest bardzo niski. Elewacje północna i południowa nie są w linii prostej, lecz lekkim wygięciu od strony zachodniej, w miejscu, gdzie stykają się dwie bryły szkoły.

Elewacje szczytowe krótszej bryły szkoły są czteroosiowe. Na środku połaci północnej i południowej, w połaci dachowej, umieszczono małą lukarnę. Elewacja południowa różni się tym, że cokół jest dużo wyższy, a z prawej strony znajdują się betonowe stopnie prowadzące do oryginalnego wejścia, do piwnicy. Drzwi wejścia zwieńczone są łukiem odcinkowym. Ponadto od południa znajduje się wtórne wejście, które wykuto w miejscu dawnego okna, na parterze, w trzeciej osi. Do wejścia prowadzą, ustawione bokiem do elewacji, schody wymurowane z cegieł. Przed wejściem jest podest. Schody wyposażono w prostą, metalową balustradę. Wejście prowadzi bezpośrednio do pokoju nauczycielskiego. Jest znacznie węższe niż otwór okienny, który był w tym miejscu. Drzwi są jednoskrzydłowe, pełne, z prostokątnym nadświetlem.

Elewacja zachodnia (dłuższa) jest pięcioosiowa, symetryczna. Na środku zaprojektowano szerokie wejście z podcieniem zwieńczonym łukiem odcinkowym. Drzwi są współczesne, przeszklone, dwuskrzydłowe, z nadświetlem. Krawędzie podcienia i cokół w podcieniu wyłożono płytkami z piaskowca. W środkowej osi, nad wejściem do budynku, znajduje się jedyne okno z profilowaną opaską. Choć wszystkie otwory mają obecnie wykrój prostokątny, to opaska od góry jest zamknięta łukiem odcinkowym o nieznacznym stopniu wygięcia. Na środku łuku ulokowano trapezoidalny pseudozwornik. Ma gładką powierzchnię, tak jak opaska.

Dobudowane, dłuższe skrzydło, ma trzynastoosiową elewację północną, na której znajdują się dwa wejścia, w trzeciej i jedenastej osi. Oba wejścia poprzedzone są betonowymi schodami. Przy trzeciej osi schody ograniczone są po bokach betonowymi murkami z daszkowatymi czapkami. W jedenastej osi schody są zmodernizowane, wyłożone granitowymi płytami. Dodatkowo wejście to wyposażono w dość znacznych rozmiarów zadaszenie. Zbudowane jest ze stalowej ramy wspartej na czterech rurkach. Dach jest płaski, obity drewnianymi listwami i płytami pilśniowymi. Jedne i drugie drzwi są wtórne, dwuskrzydłowe, pełne, z nadświetlem zwieńczonym łukiem odcinkowym.

Elewacja południowa (od strony jeziora) jest dziewiętnastoosiowa. Okna znajdujące się w budynku, są o różnej wielkości i kształcie. W siódmej osi znajduje się jedyne oryginalne wejście. Pozostałe, w dwunastej i piętnastej, są wtórne. W szesnastej i dziewiętnastej osi okna piwniczne zostały zamurowane. Połąć dachowa ponad elewacją wyróżnia się tym, że oprócz małych lukarn ma jedną, bardzo szeroką. Osadzono w niej aż pięć czteroskrzydłowych okien.

Okna na parterze i piętrze skrzydła szkoły stojącego przy ul. Konopnickiej są dwupoziomowe, dwudzielne i ośmiopolowe. Takie same okna są na parterze i I piętrze skrzydła stojącego przy ulicy Mickiewicza. Inne, mniejsze okna, występują na poziomie

piwnicy elewacji południowej, dłuższego skrzydła szkoły. Osadzono tu okna jednopoziomowe, dwuskrzydłowe, sześciopolowe. W takie same wyposażone jest II piętro krótszego skrzydła. Wyjątkiem jest częściowo zabudowana, elewacja wschodnia tej części. Na parterze i I piętrze pojawiły się okna zdwojone, a na II piętrze, wyjątkowo, Okna dwupoziomowe, dwudzielne, sześciopolowe.

4. OPIS STANU ZACHOWANIA

Budynek szkoły jest w dość dobrym stanie technicznym. Ma nowy dach z pokryciem z ceramicznej dachówki esówki. Wszystkie okna są wtórne, wykonane z białego PCV. Stan zachowania elewacji jest zróżnicowany. Większość powierzchni tynkowanych wygląda na dobrze zachowane. Dotyczy to szczególnie dłuższego skrzydła. Elewacje krótszego skrzydła w wielu miejscach pozbawione są tynku. Zaczyna on tracić przyczepność do ceglanego muru i odpada dużymi fragmentami. Prawdopodobnie przyczepność tynku, który jeszcze wisi także jest mocno osłabiona. Tynk wykonany jest w technice nakrapianej i pomalowany na białło. Farba ta w niektórych miejscach złuszcza się. Na powierzchni tynku widoczne są zacieki brudu powstałe w wyniku zanieczyszczeń powietrza i opadów atmosferycznych. Na elewacjach, w chaotyczny sposób poprowadzone są różne instalacje – elektryczne i teletechniczne. Ich układ jest podporządkowany wyłącznie funkcjom.

Na elewacji zachodniej krótszej bryły (od ulicy Mickiewicza), wokół jednego okna, zachowała się oryginalna XIX wieczna, profilowana opaska okienna. Jest w bardzo złym stanie. W całości jest popękana. Pęknięcia są bardzo rozległe i w całej strukturze. Zaprawa jest bardzo krucha, osypująca się. Profil ma duże ubytki i odspojenia, a następne fragmenty grożą odpadnięciem w każdej chwili. Opaska nie nadaje się do uratowania. Farba na jej powierzchni zachowała się tylko fragmentarycznie.

W piwnicy, szczególnie na ścianach zewnętrznych, widoczne są zniszczenia wywołane w przeszłości zawilgoceniem murów. Obecnie w piwnicy jest sucho, ale tynk ze ścian mocno się wykruszył i poodpadał. Jest brudny, z zaciekami, wykwitami soli i grzybów.

Kamienno – ceglany cokół, na zewnątrz budynku, w całości pomalowano brązową farbą. W ten sposób usiłowano zatuszować uszkodzenia, ubytki i zabrudzenia. Przez to budynek w znacznym utracił walory estetyczne. Studzienki okien piwnicznych są poobijane, z licznymi ubytkami, a zaprawa betonowa zaczęła korodować i stawać się mocno porowata.

Brak oryginalnych krat i większości metalowych kątowników zabezpieczających krawędzie studzienek. W niektórych oknach piwnicznych zamontowano współczesne kraty.

Cokół w niektórych miejscach ma drobne ubytki cegieł i spoin. Powierzchnia miejscami pokryta jest glonami. Opaska przy budynku jest nierówna, a na znacznej długości z polbruku lub potłuczonych płyt betonowych. Powoduje to zawilgocenia i zaleganie wody opadowej przy murach obwodowych. Elementy z płytek kamiennych, przy wejściach do szkoły prawdopodobnie zamalowane są farbą o spoiwie olejnym.

Metalowe przesła ogrodzenia od strony ulic, wykazują umiarkowany stopień korozji. Widoczna jest miejscowo rdza, a grube warstwy farb pękają i złuszczyć się.

5. BADANIA ELEWACJI

a/ Badanie stratygrafii warstw malarskich

Metodyka badania.

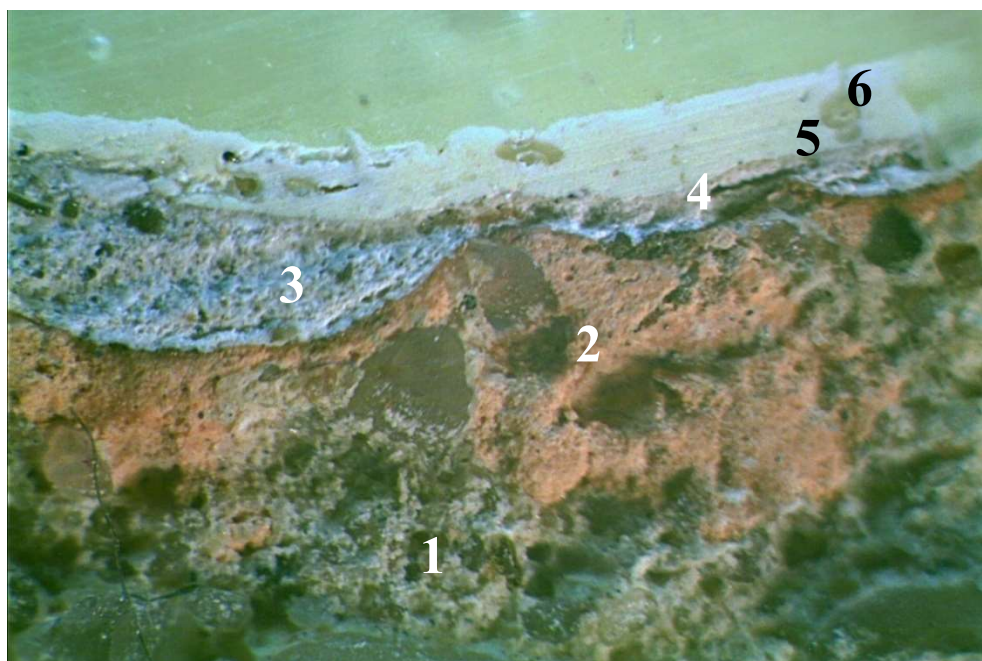
Na obiekcie wykonano odkrywki i pobrano próbki do badań. Próbki zatopiono w żywicy akrylowej, a następnie przygotowano naszlify przekrojów, które poddano obserwacji pod mikroskopem. Warstwy stratygraficzne udokumentowano na fotografiach mikroskopowych.

Miejsca pobrania próbek:

1. Tynk z płaskiej powierzchni na elewacji podwórzowej (szczytowej)
2. Opaska okna na I piętrze od ul. Mickiewicza
3. Płytki okładziny ościeża wokół wejścia od ul. Mickiewicza
4. Metalowe ogrodzenie przy wejściu od strony ul. Mickiewicza

Fot. 15
Fragment tynku na
elewacji południowej
(szczytowej). Wykonano
odkrywkę i zaznaczono
miejsce pobrania próbki
nr 1. Pod białą farbą
widać pozostałości farby
różowej i brzoskwiniowej.

Fot.16
Przekrój próbki nr 1.
Na tynku
zidentyfikowano 5
warstw różnych farb.

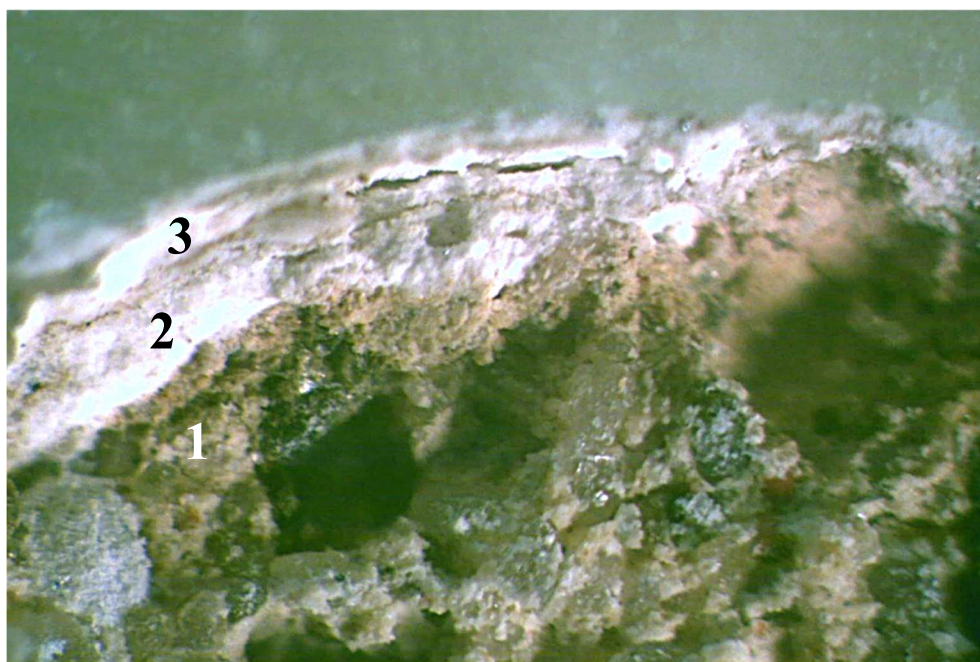
TABELARYCZNE ZESTAWIENIE STRATYGRAFII PRÓBK nr 1

Nr warstwy	Kolejność warstwy	Warstwy technologiczne	Datowanie
1	6	Farba biała	
2	5	Farba biała	Ok 1936-1941
3	4	Farba różowa	
4	3	Farba niebieska	
5	2	Farba brzoskwiniowa	Ok 1918o
5	1	Tynk wapienny	Ok 1918

Fot.17 Fragment oryginalnej opaski okiennej.
Zaznaczono miejsce pobrania próbki nr 2.

Fot. 18 Przekrój próbki nr 2. Na tynku widoczne są dwie warstwy farby. Obie są w kolorze białym.

TABELARYCZNE ZESTAWIENIE STRATYGRAFII PRÓBK nr 2

Nr warstwy	Kolejność warstwy	Warstwy technologiczne	Datowanie
1	3	Farba biała	Ok 1936-1941
2	2	Farba biała	Ok 1918
3	1	Tynk wapienny	Ok 1918

Fot. 19 Fragment okładziny z płytki kamiennej przy wejściu od strony zachodniej. Kamień pomalowano brązową farbą. Wykonano odkrywkę.

Fot. 20 Przekrój próbki nr 3. Na powierzchni kamienia zidentyfikowano dwie warstwy ciemnobrązowej farby.

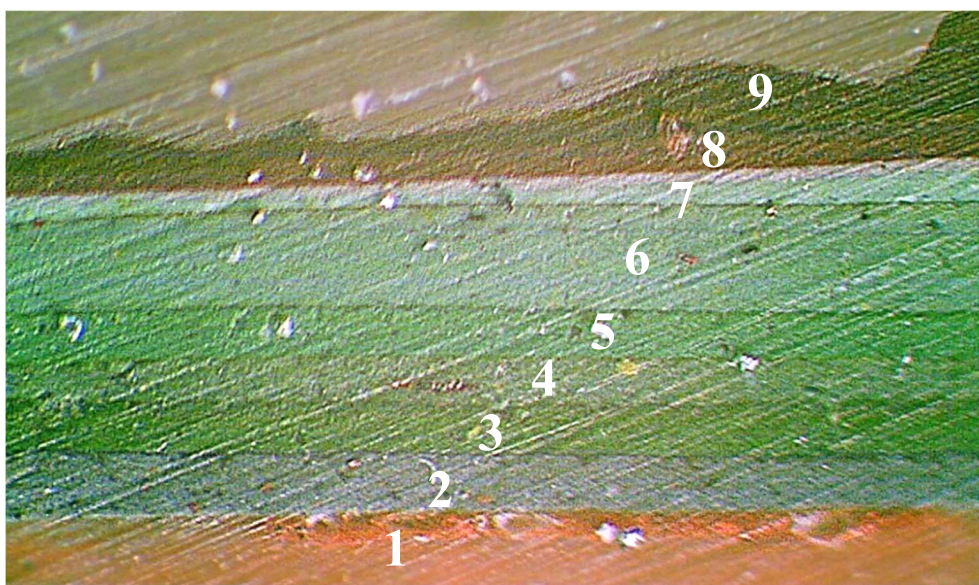
TABELARYCZNE ZESTAWIENIE STRATYGRAFII PRÓBK nr 3

Nr warstwy	Kolejność warstwy	Warstwy technologiczne	Datowanie
1	3	Farba ciemnobrązowa	
2	2	Farba ciemnobrązowa	Po 1948
3	1	Kamień-piaskowiec	Ok 1936-1941

Fot. 21 Fragment metalowego ogrodzenia szkoły od strony ul. Mickiewicza. Zaznaczono miejsce pobrania próbki nr 4.

Fot. 22 Przekrój próbki nr 4. Na metalowym ogrodzeniu udało się określić 9 warstw technologicznych. Najwcześniejszą jest warstwa farby antykorozyjnej – minii. Kolejna to farba wykończeniowa w kolorze ciemnoszmaragdowym.

TABELARYCZN ZESTAWIENIE STRATYGRAFII PRÓBK nr 4

Nr warstwy	Kolejność warstwy	Warstwy technologiczne	Datowanie
1	6	Farba ciemnobrązowa	
2	9	Farba ciemnobrązowa	
3	7	Farba jasnozielona	
4	6	Farba zielona	
5	5	Farba zielona	
5	4	Tynk zielona	
6	3	Farba ciemnozielona	
7	2	farba ciemnoszmaragdowa	Po 1945
8	1	Farba antykorozyjna - minia	Po 1945

b/Badanie składu zapraw

Metodyka badań

Analizę składu zaprawy wykonano metodą wytrawiania w roztworze kwasu solnego. Po zakończeniu reakcji oddzielono i ilościowo oznaczono część nierozpuszczalną w kwasie oraz określono masę frakcji przechodzącej przez sito o boku oczka 0,1 mm. Wypełniacz zaprawy poddano badaniom w świetle odbitym mikroskopu stereoskopowego.

Wyniki badań Opis makroskopowy tynków, przebieg reakcji z HCl, stan materiału po jej zakończeniu przedstawia tabela 1. Przybliżony, masowy skład podano w tabeli 2

Miejsca pobrania próbek

Próbka A: opaska okienna I piętro

Próbka B: elewacja od podwórza, fakturowany tynk

Tabela 1. Opis makroskopowy zaprawy

numer próbki	opis makroskopowy	reakcja z 2M HCl		nasiąkliwość w wodzie w %
		intensywność	stan zaprawy	
A	tynk barwy beżowej, grubości ok. 6 mm, słaby, z fragmentami farby na powierzchni	bardzo intensywna reakcja z wydzielaniem pęcherzyków CO ₂	rozpadła się	9,5
B	tynk barwy beżowej, grubości 10 mm, fakturowany, słaby, z powłokami farb	bardzo intensywna reakcja z wydzielaniem pęcherzyków CO ₂	rozpadła się	14,5

Tabela 2: Analiza składu masowego zaprawy

nr próbki	spoiwo	% ilość części nierozpuszczalnych w HCl			% ilość węglanów	stosunek spoiwa do wypełniacza	główny składnik wypełniacza rozpuszczalnego w HCl	inne składniki
		razem	w tym					
			frakcja pelitowa	kruszywo kwarcowe				
A	wapienne	60,5	13,5	47,0	39,5*	1:2	kwarc o różnej wielkości ziaren i różnym stopniu obtoczenia	skalenie, glaukonit, niezidentyfikowane minerały ciemne, szare materiały ilaste
B	wapienne	70,0	13,0	57,0	30,0*	1:2,5	kwarc o różnej wielkości ziaren i różnym stopniu obtoczenia	skalenie, niezidentyfikowane minerały ciemne, glaukonit, niewielka ilość materiałów ilastych

* suma węglanów: spoiwo węglanowe + kruszywo wapienne

Tynki A i B wykonano na spoiwie wapiennym z niewielkim dodatkiem materiałów ilastych. Jako kruszywa użyto nieodsiewanego piasku (kwarc + minerały-produkty wietrzenia skalnego) i tłucznia wapiennego, którego obecności nie można metodami chemicznymi określić ze względu na tożsamość chemiczną spoiwa wapiennego i kruszywa wapiennego. Jest to węglan wapnia (CaCO_3). Tynk A grubości około 6 mm, pobrany z opaski okiennej, charakteryzuje się masową proporcją spoiwa do wypełniaczy około 1:2. Ziarna wapienia dochodzą do 4 mm. Tynk nie jest mocny, cechuje go wodochłonność 9,5%. Tynk B pobrany z elewacji podwórzowej położony w warstwie około 10mm zawiera oprócz niewyselekcjonowanego piasku o ziarnach wielkości do 8 mm również tłuć wapienny o mniejszym uziarnieniu. Tynk jest słaby, o wysokiej nasiąkliwości w wodzie wynoszącej 14,5%. Użyty wypełniacz o zróżnicowanej wielkości ziaren, zwłaszcza kwarcowy, wpłynął na nadanie charakterystycznej faktury tynkowi. Na tynku widoczne są liczne warstwy farb zacierające opracowaną powierzchnię.

Badania wykonały:

mgr Dorota Sobkowiak

mgr Elżbieta Orłowska

6. WNIOSKI I WARTOŚCIOWANIE

Budynek dzisiejszej szkoły powstawał etapowo. Najprawdopodobniej pierwszy murowany obiekt na działce u zbiegu ul. Mickiewicza i Konopnickiej powstał pod koniec XIX w. W czasie I wojny światowej, w 1914 roku, miasto w olbrzymim stopniu zostało zniszczone. Budynek spalił się. Stracił dach i wieżbę. Odbudowę rozpoczęto w 1918 roku.

1 ETAP

W 1 etapie, w XIX wieku, wzniesiono murowany budynek, który dziś stanowi krótkie, równoległe skrzydło do ul. Adama Mickiewicza.

2 ETAP

W 2 etapie, po roku 1918, przeprowadzono odbudowę. Postawiono nowy dach. Elewacje najstarszej części szkoły początkowo malowane były na kolor brzoskwiniowy. Widać to na jedynym kolorowym zdjęciu powstałym zaraz po I wojnie światowej.

Obserwację potwierdziło badanie stratygraficzne. W trakcie przeprowadzanych oględzin budynku, stwierdzono, że na elewacji zachodniej (od ul. Mickiewicza) znajduje się tylko jeden otwór okienny, wokół którego zachowała się profilowana opaska okienna. Otwór ten ulokowany jest na I piętrze, bezpośrednio nad wejściem do budynku. Badanie warstw technologicznych wykazało, że opaska oryginalnie malowana była na biało. Takie opaski musiały występować wokół wszystkich okien pierwotnego budynku.

Początkowo, wejście od strony ulicy Mickiewicza było wejściem głównym. W III etapie uległo przebudowie.

3 ETAP

Około roku 1936-1941 podjęto decyzję o rozbudowie obiektu. Do istniejącego budynku dostawiono dłuższe skrzydło stojące wzdłuż ul. Marii Konopnickiej. Miało w nim zostać ulokowane schronisko młodzieżowe. Budynek przy ulicy Mickiewicza otrzymał wtedy nowy kształt dachu. Pierwotnie był mansardowy, a potem był już kopertowy. Zaobserwowano, że przed przebudową, okna na najwyższej kondygnacji elewacji południowej (szczytowej), miały zróżnicowaną wielkość. Dwa środkowe były większe niż dwa skrajne. Istotną zmianą było też usunięcie ryzalitu jaki istniał od strony wschodniej, czyli tej, gdzie dobudowano nową część szkoły. Ryzalit widoczny jest na powiększeniach starych fotografii. Wyraźnie górował nad połacią dachu. Część szkoły, którą wzniesiono ok 1936-1941 prawdopodobnie nie była już dekorowana profilowanymi opaskami. Była w stylu modernistycznym, bardzo surowa i oszczędna. Jedyne dekoracje na jakie sobie pozwolono to powtórzenie kamiennego cokołu biegnącego wokół budynku i okładzina z płytek piaskowca występująca wokół otworów drzwiowych. Najstarsze zdjęcie, na którym widoczna już ta część szkoły pochodzi prawdopodobnie z lat 1936-1941. Występuje na nim, na pierwszym planie, oficer Wehrmachtu z kobietą. Budynek szkoły jest bardzo niewyraźny, ale bryłę i kolor daje się rozpoznać. Elewacje szkoły były białe. W wyniku rozbudowy obiektu, najprawdopodobniej zdecydowano wtedy o scaleniu fakturalnym i kolorystycznym obu brył. Na starszą część narzucono nową warstwę tynku, a wokół wejść zamontowano płytki z piaskowca, materiału, który był importem ze Śląska lub innych rejonów Niemiec.

Zaskakujące i ciekawe jest wygięcie obu elewacji bryły stojącej przy ul. Konopnickiej, w miejscu połączenia ze starszą częścią przy ul. Mickiewicza. Przez to obie bryły nie łączą się pod kątem prostym. Można to tłumaczyć dążnością do uzyskania jak największego placu od strony południowej (od jeziora).

ETAP 4

W listopadzie 2002 roku oddano do użytku salę sportową. Nie jest ona objęta ochroną konserwatorską.

Wcześniej, w drugiej połowie XX wieku, wykonano nowe wejście do szkoły w jego najstarszej części. Do elewacji szczytowej (południowej) dostawiono bocznie ceglane, tynkowane schody ze spocznikiem. W drugiej osi elewacji, na wysokości wysokiego parteru, otwór okienny zastąpiono wejściem z jednoskrzydłowymi, pełnymi drzwiami z prostokątnym nadświetlem. Drzwi prowadzą bezpośrednio do pokoju nauczycielskiego. Otwór drzwiowy jest węższy niż pierwotny otwór okienny. Dzięki wykonanej odkrywce ustalono, że dolną część muru rozkuto, a otwór okienny częściowo zamurowano. Zaprawy murarskie i tynk, który w tym miejscu zastosowano ma wyjątkowo mocną twardość. Świadczy to o dużej zawartości cementu.

7. ZALECENIA KONSERWATORSKIE

Budynek szkolny podlega ochronie konserwatorskiej, gdyż został wpisany do Gminnej Ewidencji Zabytków. Dlatego remont elewacji i wnętrz powinien być realizowany według wskazań służb konserwatorskich.

Zaleca się stosowanie na elewacjach materiałów wykończeniowych takich jakie były używane pierwotnie. Remont powinien być prowadzony tak, aby w maksymalnie możliwy sposób przywrócić oryginalny wygląd budynku. Należy przyjąć, że dążymy do odtworzenia wyglądu bryły szkoły z początku lat 40-ych XX wieku. To znaczy, że nie zezwala się na rozbudowę polegającą na zmianach w obrysie budynku, podziałach elewacji, zmianach wysokości czy kąta nachylenia dachu.

Początkowo, należy wykonać dezynfekcję powierzchni, które są zaatakowane przez grzyby, porosty, i glony. Zwraca się uwagę na konieczność uregulowania odprowadzeń wody opadowej spod murów obwodowych, oraz likwidację wszelkich miejsc które mogą być zastoiskiem takiej wody. Zaleca się przeprowadzić kontrolę jakości istniejącej izolacji fundamentów, a następnie ocenić potrzebę wykonania nowej izolacji.

Dopuszcza się możliwość przywrócenia oryginalnych otworów okiennych, które zostały zamurowane. Jednocześnie możliwe jest całkowite usunięcie wtórnych schodów na elewacji południowej, prowadzących do wejścia, do pokoju nauczycielskiego. Nie wolno jednak

zmieniać pierwotnego usytuowania, wielkości i kształtu otworów okiennych i drzwiowych, oraz wykuwać nowych otworów, wcześniej nieistniejących.

Należy oczyścić elewacje z luźnych, osypujących się fragmentów tynku, a także z łuszczącej się farby, wtórnych uzupełnień i zabrudzeń. Nie zaleca się usuwania tynku w całości, lecz uzupełnienie ubytków. Zaleca się także, odtworzenie opasek okiennych wokół okien najstarszego skrzydła szkoły (przy ul. Mickiewicza). Zalecenie dotyczy okien parteru, I i II piętra, na 3 elewacjach widocznych z ulicy. Opaski należy wykonać dokładnie wzorując się na kształcie i wymiarach jedynej istniejącej. Profile powinny być wykonane z zaprawy mineralnej, przy pomocy przygotowanych, odpowiednich szablonów do „ciągnięcia”.

Zaprawę do uzupełniania ubytków w tynku należy dobrać na podstawie oceny właściwości fizyko-mechanicznych oryginalnego tynku. Należy dostosować skład i proporcje oraz uziarnienie kruszywa tak, aby uzupełnienie nie było materiałem o wyższej wytrzymałości mechanicznej i niższej porowatości niż tynk oryginalny. Powinna to być lekka zaprawa wapienna, gruboziarnista, o właściwościach paroprzepuszczalnych, z fakturą nakrapianą. Konieczne jest właściwe wykończenie powierzchni uzupełnień, tak aby faktury nie różniły się od tynku oryginalnego. Możliwe jest stosowanie do tych celów gotowych zapraw produkowanych przez renomowane firmy. Badanie składu zaprawy tynkarskiej wykazało, że grubość ziarna zastosowanego kruszywa dochodzi aż do 8 mm.

Cokół z kamieni polnych należy poddać piaskowaniu. Zaleca się rozpocząć od prób metody mechanicznej. Proponuje się piaskowanie metodą rotacyjnego strumieniowania, np. poprzez zastosowanie urządzenia ROTEC firmy Remmers lub analogicznego. Zabieg ten polega na piaskowaniu przy użyciu suchego granulatu lub ścierniwa w osłonie wodnej z wykorzystaniem turbiny wprowadzającej ścierniwo w ruch wirowy. Siłę podawania oraz ścierniwo (twardość, kształt, wielkość oraz frakcje.) należy dopasować metodą prób na czyszczonej powierzchni. Nowa spoina na kamiennym cokole nie powinna być zacierana na lico kamienia.

Nie zezwala się na usuwanie z elewacji lub niszczenie oryginalnych płytek kamiennych. Konserwację piaskowca należy przeprowadzić w szczególnie ostrożny sposób. Stosowanie niewłaściwych środków do czyszczenia, uzupełniania, wzmacniania czy zabezpieczania grozi trwałym uszkodzeniem kamienia. Piaskowiec powinien być oczyszczony z farby i nawarstwień przy pomocy pasty lub żelu do usuwania przemałowań, w następnie umyte strumieniem wody lub pary wodnej. Po usunięciu farby konserwator zabytków powinien dokonać oceny stanu zachowania i zalecić dalsze postępowanie. Prawdopodobne będzie dalsze doczyszczanie z nawarstwień.

Nie zezwala się na usuwanie betonowych murków ograniczających schody. Należy je oczyścić myjką ciśnieniową z zastosowaniem strumienia wody lub pary wodnej. Osłabione detale należy wzmocnić i uzupełnić zaprawą maksymalnie zbliżoną do oryginalnej.

Wszystkie elewacje, w całości malować lekko przelamaną bielą, gdyż po rozbudowie około 1936-1941 roku tak pomalowano cały obiekt. Zwraca się uwagę na zachowanie zróżnicowania fakturalnego pomiędzy drobno nakrapianym tynkiem elewacyjnym, a gładko zatartymi opaskami okiennymi.

KOLOR ELEWACJI – BIAŁY NCS S- 0502-Y

Zaleca się farbę silikatową. Malować 2-3 krotnie.

KOLOR OGRODZENIA -CIEMNO ZIELONY NCS S 5040-B80G

Metalowe ogrodzenie szkoły od strony ulic należy oczyścić ze starych farb i produktów korozji. Poleca się metodę piaskowania. Następnie nałożyć warstwę antykorozyjną i farbę wykończeniową (olejną, olejno-ftalową lub alkidową)

KOLOR STOLARKI OKIENNEJ – BIAŁY

Nie zachowało się żadne oryginalne okno. Obecnie szkoła wyposażona jest w okna wykonane z białego PCV. Po II wojnie światowej okna były malowane na biało. Nie sposób ustalić w jakim kolorze były okna pierwotne. Brak fotografii i innych materiałów historycznych, które mogłyby wskazywać na inny kolor.

KOLOR STOLARKI DRZWIOWEJ – BRĄZOWY

Brak danych na temat oryginalnych drzwi. Wszystkie drzwi są wtórne. Zaleca się malowanie wszystkich drzwi zewnętrznych tą samą farbą, ciemno brązową, całkowicie kryjącą, matową lub półmatową.

Wskazane jest wymienić zadaszenie przed głównym wejściem. Nowe, nie powinno stanowić tak wyraźnej dominanty. Zaleca się aby formą i kolorem dostosować je do stylu ogrodzenia i elewacji. Sugeruje się zastosowanie dachu z materiału przezroczystego.

Wszelkie metody i materiały zastosowane przy remoncie budynku powinny spełniać normy najwyższej jakości i być przeznaczone do prowadzenia prac przy obiektach zabytkowych. Prace związane z remontem elewacji należy prowadzić w odpowiednich warunkach pogodowych, w okresie od kwietnia do listopada, w temperaturach powyżej +5 C. Do zapraw nie można dodawać środków zapobiegających przemarzaniu. Ostateczny wybór

technologii i składu zapraw tynkarskich bezwzględnie należy przedstawić do uzgodnienia nadzorowi konserwatorskiemu. O zakresie planowanych prac, ich przebiegu i nowych problemach w czasie ich realizacji powinien być informowany Urząd Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie.

7. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH.

1. Prace wstępne – przygotowanie murów: usunięcie z elewacji starych instalacji (odgromowa, elektryczna), gwoździ, wkrętów, haków itp.
2. Dezynfekcja muru metodą natryskową w partiach wzrostu mikroorganizmów. Proponuje się użycie preparatu Algat do niszczenia glonów oraz preparatu Boramon do niszczenia porostów (f. Altax - możliwe jest użycie mieszanki w/w preparatów, aby kompleksowo przeprowadzić zabieg. Do dezynfekcji można stosować zamiennie preparaty: Optogruno Funghit SLK f. Remmers (1,5 % stężenia w alkoholu etylowym). Dezynfekcję należy przeprowadzić co najmniej dwukrotnie lub więcej - do oczekiwanego skutku.
3. Mechaniczne usunięcie luźnych uszkodzonych fragmentów tynku.
4. Oczyszczenie kamiennego cokołu (z kamieni polnych) z farby metodą piaskowania. Proponuje się zastosowanie metody tzw rotacyjnego strumieniowania. Polecana jest mikropiaskarka typu ROTEC firmy Remmers lub urządzenia analogiczne. Granulację i ciśnienie kruszywa należy dobrać na podstawie prób wykonanych na obiekcie. Należy zadbać o osłonięcie cegieł aby ich nie uszkodzić. Inną metodą jest nałożenie żelu lub pasty do usuwania powłok malarskich (polecany produkt – Remosol lub równoważne) i zmycie wodą pod ciśnieniem lub parą wodną.
5. Czyszczenie elewacji z pozostałości zapraw i farby. Polecana metoda ręcznie lub mikropiaskowanie i mycie parą wodną pod ciśnieniem. Na podstawie prób należy dobrać rodzaj ścierniwa siłę strumienia ściernego, tak aby nie niszczyć lica tynku.

6. Uzupełnienie tynków na elewacjach. Tynkowanie elewacji. Zalecane tynki wapienne lub hydrauliczno-wapienne (z trasem) np. wysoko hydrauliczny tynk Baumit RK 70. Można zbroić siatką syntetyczną. Dopuszcza się materiały równoważne opisywanym.
7. Odtworzenie opasek okiennych na starszej części szkoły. Wykonanie szablonu pozwalającego na wierne odtworzenie kształtu opaski. Odtworzenie profilowań przy pomocy tradycyjnej metody ciągnionej - z zastosowaniem specjalnych zapraw, np. podkładowej Baumit Stuccoco Grobzug FG88, a następnie Baumit Stuccoco Mono SM 86.
8. Uzupełnianie ubytków w ceglach cokołowych przy użyciu zaprawy mineralnej o zbliżonych do oryginału właściwościach. Skład zaprawy do uzupełnienia ubytków powinien być starannie opracowany, tak aby w maksymalny sposób imitowała oryginał. Możliwe zastosowanie gotowej zaprawy imitującej cegłę np. produkcji firmy Keim, Optolith lub Remmers.
9. Uzupełnienie cementowych spoin w części kamiennej cokołu.
10. Uzupełnianie spoin w części ceglanej. Spoiny powinny być płaskie, cofnięte od lica cegły na ok. 1-2 mm. Zaprawa powinna być dobrana na wzór oryginalnej. Powinna składać się z piasku o granulacji takiej jak spoina oryginalna, wysokiego gatunku wapna dołowanego i pigmentów. Możliwy jest niewielki dodatek spoiwa hydraulicznego. Do spoinowania można zastosować także mieszane spoiwo oparte na bazie białego wapna gaszonego i szarego wapna trasowego.
11. Konserwacja kamienia piaskowcowego.

Oczyszczenie powierzchni kamienia z przemałuń i zachłapań farbami. Zaleca się wykonywać próby. Czyszczenie pastami i żelami zmydlającymi (np. Remosol lub podobne). Zmywanie parą pod ciśnieniem. Mikropiaskowanie. Czyszczenie z gipsowych nawarstwień – np. środkiem Fassadenreiniger-Paste firmy Remmers.

Po wykonaniu prób, wyjątkowo trwałe nawarstwienia można spróbować doczyszczać 5% HF. Uzupełnianie ubytków w kamieniu odpowiednio opracowanymi zaprawami mineralnymi.

12. Ewentualne, miejscowe scalenie kolorystyczne lica muru (cegły i piaskowiec) hydrofilną farbą mineralną na bazie krzemianów np firmy Keim - Historic Lasur.
13. Konserwacja metalowego ogrodzenia.
- Mechaniczne oczyszczenie – usunięcie starych powłok i wtórnych nawarstwień, oraz produktów korozji - czyszczenie metodą strumieniową poprzez piaskowanie lub czyszczenie szczotkami metalowymi,
 - Odtłuszczenie powierzchni metalu;
 - Zabezpieczenie antykorozyjne np. Farby wysokocynowe firmy Zingametall. Naniesienie dwupowłokowe: warstwa podkładowa – preparat Zinga, a następnie zabezpieczająca farba poliuretanowa 2C Pu , 2C Pu finish lub 2C Pu primer finish, zamiennie można stosować systemy firmy Tikkurila:
(warstwa podkładowa farby alkidowej z dużą zawartością cynku - Temazinc EE, lub Temaprime EE, a następnie warstwa – zabezpieczająca farba alkidowa Temalac).

8. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 23 Elewacja frontowa (północna). Widok ogólny.

Fot.24 Elewacja zachodnia (od strony ul. Mickiewicza).

Fot.25 Widok ogólny elewacji południowej (od strony jeziora).

Fot. 26 Fragment elewacji wschodniej krótszego skrzydła szkoły.

Fot. 27 Elewacja południowa krótszego skrzydła szkoły z wtórnym wejściem.

Fot. 28 Fragment elewacji południowej z krawędzią wtórnego otworu drzwiowego. Pierwotnie w tym miejscu było okno. Otwór sięgał do pionowo wykutej bruzdy.

Fot.29 Główne wejście do szkoły z wtórnym zadaszaniem. Znajduje się w 11 osi elewacji północnej.

Fot. 30 Główne wejście do szkoły zostało zmodernizowane, ale pomalowane na brązowo płytki przy drzwiach są oryginalne..

Fot. 31, 32 Przy drugim wejściu na elewacji frontowej zachowały się betonowe murki i kamienne płytki, na krawędzi otworu drzwiowego.

Fot 33 Wtórne drzwi w oryginalnym otworze na elewacji południowej.

Fot. 34 Wejście na elewacji zachodniej.

Fot. 35 Kamienne płytki przy wejściu od strony zachodniej pomalowano na brązowo. Zaznaczono miejsce pobrania próbki nr3.

Fot. 36
Studzienki okien piwnicznych od
strony zachodniej.

Fot. 37 Oryginalne wejście do piwnicy od strony południowej.

Fot. 38 Niektóre z okien piwnicznych wtórnie okratowano. Okna pierwotnie musiały mieć kształt obły od góry.

Fot. 39, 40 W piwnicy widoczne są zniszczenia spowodowane przez zawilgocenie ścian jakie w przeszłości utrzymywało się długotrwale

Fot. 41, 42 Na elewacji zachodniej krótszego skrzydła szkoły zachowała się jedyna oryginalna opaska okienna pochodząca jeszcze z XIX w. Świadczy o tym, że pierwotnie okna w tej części były zwieńczone łukiem odcinkowym.

Fot.43, 44
Fragment oryginalnej opaski
okiennej. Jest w tak złym stanie,
że w każdej chwili grozi
całkowitym odpadnięciem.

Fot. 45, 46 Krawędź otworu okiennego na elewacji zachodniej. Kolor brzoskwiniowy wokół otworu świadczy o tym, że wymalowanie to wykonano, kiedy nie było już opaski okiennej i zrezygnowano z odtwarzania jej.